

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANI ÖYKÜLERİ"

Henri Louis
Le Chatelier

(1850 - 1936)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Yıl 1860, Fransa'nın başkenti Paris'te Le Chatelier ailesinin evindeyiz. Küçük Henri'nin malzeme mühendisi olan babası, o akşam yemeğe mühendis ve mimar dostlarından oluşan bir grup davet etmiş.

Ee Mösyö Le Chatelier, işleriniz nasıl?

Bu ara alüminyum konusuna yoğunlaştım, çünkü bu metalin sanayide kullanımının yaygınlaşması gerek...

Şu yeni köprü projesinin çizimlerini yanımda getirdim Mösyö, yemekten sonra bir konuda size danışmam gerek

Benim de ne yapıp edip masadaki tavuktan payımı almam gerek! Peynirciğim ben adını okuyamıyorum. Sen biliminsanımıza çıtlatsana, biz de şu boş sandalyeye oturuverelim.

Henri Luvi Lö Şatölye diye okunuyor Simitçiğim ama masada yalnızca davetliler var ve iş konuşuyorlar. Olmaz.

Haklısınız Mösyö, daha hafif malzemeler kullanılabilecek işimiz kolaylaşırdı ama köprünün sağlamlığı bence daha önemli...

Böyle ilgiyle dinlediğine göre Henri de bir gün babası gibi başarılı bir mühendis olacak anlaşılan.

Henri okulda da çok iyi Madam...

Ben bu sofraya oturabilmek için elimden ne gelirse yaparım Peynir. Nasıl? Bu pavyon masaya davet edilmem için yeterli olur mu sence?

Ha ha ha! Çok yakışmış ama bence sen bu yemeği unut Simitçiğim.

Saatler ilerler. Henri'nin uyku saati gelir.

Hadi oğlum, sen yavaş yavaş yatmaya hazırlan. Biliyorsun yarın okulun var, erken kalkacaksın.

Oldu anneciğim. Herkese iyi geceler.

İnanmıyorum Peynir ya! Gözümün içine baka baka bitirdiler güzelim tavuğu! Kedi payı diye bir şey var yani!

O koca göbeğini görselerdi kedi payı falan değil, bütün tavuğu sana bırakırlardı zaten Simitçiğim!

Henri, okulda dersleri ilgiyle izler... Ders: Kimya

Evet çocuklar, bugün size kimyadan söz edeceğim. Kimya, doğada aklınıza gelebilecek her türlü maddeyi inceleyen, çok geniş kapsamlı bir bilim dalı...

Vay canına! İlginç bir şeye benziyor bu kimya.

Hıh! Şu anda hiçbir bilim dalı benim midemdeki maddeleri inceleyemez çünkü içi bomboş!

Ha ha ha! Ay çok komiksin Simit.

Baba mesleğinin etkisiyle Henri Louis Le Chatelier'nin bilime ve teknik konulara olan ilgisi ilerleyen yıllarda giderek artar. Okulunu başarıyla bitirir ve maden mühendisi olmaya karar verir. Ancak savaş nedeniyle eğitimine ara vermek zorunda kalır ve askere gider. Ülkesinde durum normale döndüğünde o da yarım kalan eğitimini tamamladı...

Ancak kısa bir süre sonra sürpriz bir teklifle karşılaşır.

Henri, üniversitemizde bir kimya öğretmenine daha gereksinimimiz var. Kimya konusunda çok bilgili olduğunun farkındayım. Bir yandan maden mühendisliği eğitimi sürdürürken diğer yandan kimya konusundaki bilgilerini diğer öğrencilerle paylaşmaya ne dersin?

Siz bunu yapabileceğime inanıyor ve bana bu konuda güveniyorsanız elbette Profesör.

Evet Simitçiğim, ülkenin bilgiyi yeni kuşaklara aktaracak insanlara gereksinimi var belli ki.

Aa! Öğretmen mi oldu şimdi yani?

Ve Henri öğretmenliğe başlar...

Evet arkadaşlar, bugünkü dersimizde sıcaklık, basınç ve hacim arasındaki ilişkiyi inceleyeceğiz...

Hah tamam, siz onu inceleyedurun, benim küçük bir işim var, onu halledip geliyorum hemen!

Elbette Henri Louis Le Chatelier'nin kimyayla olan ilişkisi bilinenleri öğretmekle sınırlı kalmaz. Kimya konusundaki kuramsal bilgilerin, gerçek yaşamda insanların yararına nasıl daha etkili kullanılabileceği üzerinde çalışmaya başlar.

Alçı tozunun içine bir miktar su ekleyince pek çok işe yarayan sağlam bir malzeme ortaya çıkıyor. Basit bir tepkimeyle yaşamı kolaylaştırabilmek ne güzel. Yaşasın kimya!

Hay Allah! Kaçırarak Henri Amca'nın yapacaklarını. Simiiit! Simiiit! Neredesin?

Kimyayı insanlığın yararına kullanabilme amacı doğrultusunda yıllar boyunca sayısız deney yapan Le Chatelier, kimyasal dengeyle ilgili çok önemli bir keşif yapar.

Hımm! Denge halindeki bir kimyasal sisteme dışarıdan bir etki yapıldığında, sistem o etkiyi yok edecek şekilde tepki gösteriyor!

Şlap! Geldim Peynirciğim, geldim. Kolay gelsin Henri Amca! Şlap, şlap! Glup!

Hoş geldin de, bir şey mi yedin sen? O elindeki ne öyle?

Le Chatelier'nin bu keşfi sayesinde biliminsanları, sıcaklık ve basınç gibi etkenleri değiştirerek kimyasal tepkimeleri hızlandırabileceklerini anladılar. Böylece günlük yaşamımızda kimyasal uygulamalar daha çok kullanılır oldu.

Ee... Şey... Lades kemiği... Ne yapayım Peynirciğim ya? Aklim o ziyafette kalmıştı, gittim bir piliç yiyip geldim işte!

Ha ha ha! Ne diyeyim sana Simitçiğim? Afiyet olsun. Ama sen yokken olanları oku hemen.

Aferin Henri Amca'ya o zaman. Hey, Peynir! Lades tutuşalım mı?

Olsun!

Eh, tutuşalım bari. Ladesim lades olsun mu?

Henri Louis Le Chatelier, bilimi insanlığın yararına kullanabilmek için ömrünün sonuna kadar çalıştı. Maden kazalarının nedenlerini ortaya çıkaran araştırmalar yaptı. Bu kazaları önleme çalışmaları yürüttü. Sanayide de pek çok yeniliğe imza attı. Yüksek sıcaklıkların ölçülmesine yarayan bir aygıt geliştirmek gibi. Onu üne kavuşturan kimyasal denge konusundaki keşfi "Le Chatelier İlkesi" olarak bilinir.